

Historické ohlédnutí

Datem vzniku projektu Tyfloservis je 1. leden 1991. Ovšem, jak už to tak bývá, "počat" byl poněkud dříve. Myšlenka na vybudování profesionálního systému terénní a ambulantní rehabilitace dospělých nevidomých a slabozrakých lidí nespadla z čistého nebe. Byla výústěním dosavadního vývoje a zúročením zkušeností mnoha obětavých lidí.

Smutnou realitou reálného socialismu bylo, že i oblast rehabilitace nevidomých byla poznamenána citelným nedostatkem objektivních informací o dění ve světě. Zahraniční publikace, stejně jako stáže odborníků, byly prakticky nedostupné. Nezbyvalo, než se opřít o tvořivého ducha okruhu zkušených a obětavých nevidomých a slabozrakých lidí a několika málo spolupracujících odborníků.

Hlavní inspirací a cenným zdrojem poznatků při vytváření projektu Tyfloservis byly zkušenosti přibližně dvou set dobrovolných instruktorů a konzultantů sociální rehabilitace zrakově postižených,

kteří byli proškoleni a působili v rámci tehdejšího Svazu invalidů. Většinou sami se zrakovým handicapem působili od konce sedmdesátých do devadesátých let v oblasti výuky bodového písma a prostorové orientace, ale též sebeobsluhy a tyflografiky.

Louis Braille sestavil speciální bodové písmo pro nevidomé.

Základním teoretickým východiskem práce dobrovolníků a později i při koncipování Tyfloservisu bylo rozsáhlé dílo profesora Jána Jesenského. Navrhl jedinečné a navzdory mnoha překážkám realizovatelné řešení rehabilitace nevidomých v tehdejší Československu. Z osobností, které svým působením budovaly inspirační a jiné podmínky vytváření Tyfloservisu, je nutné uvést PhDr. Zdeňka Šarbacha, doc. Oldřicha Čálka a Mgr. Jaroslava Jesenskou. Práce dobrovolných instruktorů měla přes jasná pozitiva i mnohá omezení. Poskytnutí rehabilitace nebylo závazné, instruktoři pracovali jen

ve svém volném čase, v mnoha regionech nebyli dostupní, často se také nedařilo udržet odbornou úroveň. Situaci zásadně neřešilo ani pobytové Rehabilitační středisko pro zrakově postižené v Levoči. Mnoho postižených odrazovala jeho velká vzdálenost od bydliště a dlouhá doba odloučení od rodiny. Lidé v postproduktivním věku nebo zrakově postižení diabetici nebyli přijímáni vůbec.

Vedle objektivní potřeby byla konkrétním podnětem pro zpracování projektu Tyfloservis výzva představitelů České unie nevidomých a slabozrakých JUDr. Přemysla Donáta. Unie měla již v prvním návrhu svých stanov z prosince 1989 zakotvenou snahu budovat profesionální rehabilitační služby, což dokládalo připravenost nevidomých a slabozrakých řešit své problémy systémově, komplexně a na odborné úrovni.

Projekt Tyfloservis na počátku 90. let

Byl 1. leden 1991. Projekt byl přijat ministerstvem zdravotnictví. Začátky Tyfloservisu nebyly ovšem jednoduché. Nebyly vzory, nebylo s kým se důkladně poradit. To, co se nám dnes zdá jako jasné, logické a prověřené, mělo před dvaceti lety podobu zásadních a velmi těžkých otázek. Jak vymezit služby? Co konkrétně budeme nabízet? Tlak byl velký ze všech stran. Padaly návrhy, aby-
chom zaštiťovali služby volnočasové, rekvalifikační, sociálně poradenské nebo

administrativní. Naštěstí se podařilo uhájit službu v podobě základní rehabilitace dospělých nevidomých a slabozrakých lidí. Bezbr-

há nabídka by jistě přinesla nízkou úroveň poskytovaných služeb.

Vymezení jejich podoby však nebylo jedinou obtíž-

nou otázkou. Důležité také bylo určit, kolik má být oblastních středisek a ve kterých městech mají být budována. Jak má středisko vypadat. Kolik místností, jaké vybavení a zázemí? Klíčovým momentem bylo, je a bude nalezení těch správných lidí, spolupracovníků, kteří vědí, co je potřebné, kteří akceptují vysoké nároky na odbornost a osobní odpovědnost, a to vše s finančním ohodnocením značně pokulhávajícím za celostátním průměrem.

Pokračování na str. 13

Nácvik čtení Braillova bodového písma.

Foto: Archiv KAS Plzeň

Pokračování ze str. 12

Stanovení přiměřené pracovní náplně instruktorů a organizace práce ve střediscích bylo zpočátku trochu experimentem a velkým dobrodružstvím. Tihu odpovědného hledání nesli především pracovníci pražského a olomouckého střediska. Za všechny jmenujme Jana Příborského, Mgr. Dagmar Dvorskou nebo Alenu Kozákovou. Budování některých

středisek bylo díky vstřícnosti místních úřadů docela snadné. Naproti tomu někde jinde se až tak nedařilo. Materiální základnou nového krajského střediska byla kupříkladu po dlouhé měsíce polička nebo krabice s lejstry a pomůckami doma v pokoji obětavého pracovníka. Postupem času se však podařilo zřídit všechna střediska v odpovídajících prostorách.

Nácvik sebeobslužných dovedností.

Foto: Archiv Tyfloservisů

Projekt Tyfloservis pod hlavičkou různých organizací

Projekt Tyfloservis zpočátku nefungoval pod hlavičkou samostatné společnosti tak, jak ho známe dnes.

Prvních pět let byl realizován v rámci České unie nevidomých a slabozrakých (ČUNS), poté od roku 1996 do roku 2000 v rámci Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých ČR (SONS ČR).

Od roku 2001 projekt zaštiťuje stejnojmenná obecně prospěšná společnost Tyfloservis.

Zásadním důvodem pro její založení a k předání projektu byl nedostatek financí a s tím související reálná hrozba zrušení některých služeb.

V rámci SONS fungoval ucelený systém na sebe navazujících odborných služeb. Vedle Tyfloservisů to bylo Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina, Středisko výcviku vodičích

Nácvik čtení s ruční lupou.

Foto: Archiv Tyfloservisů

psů, Středisko tyflostechnických pomůcek a další. Dramaticky se snižující

celková částka dotací na jejich provoz vedla k rozhodnutí založit samostatné

Práce s klienty se zaměřuje na nácvik orientace v prostoru a samostatného pohybu.

Foto: Jiří Zahradník

obecně prospěšné společnosti a pokusit se tak o jejich udržení v nových podmínkách. Situace byla opravdu vážná.

Pamětníci jistě vzpomenu na demonstraci nevidomých před budovou Ministerstva práce a sociálních věcí ČR v roce 2000.

V dalších letech se taková vystoupení již nekonala. Neustálé změny financování, zavádění standardů kvality a s tím spojené kontroly jsou však důkladnou prověrkou naší odolnosti. Kapacity nejsou ale nevyčerpatelné, a tak vedle vlastní aktivity nezbyvá než věřit, že budou vytvořeny skutečně důstojné podmínky pro poskytování tolik potřebných služeb pro lidi s těžkým zrakovým handicapem.

Důležité momenty Tyfloservisu na časové ose

	60. léta	►► V Praze probíhají svépomocné psychorehabilitační pobyty osleplých
►► Založeno Rehabilitačné stredisko pre zrakovo postihnutých v Levoči	1977	
	80. léta	►► Sociální rehabilitaci poskytují zrakově postiženým lidem dobrovolní instruktoři a konzultanti Svazu invalidů ►► Významným zdrojem inspirace v oblasti sociální rehabilitace nevidomých a slabozrakých je publikační činnost Jána Jesenského, Oldřicha Čálka, Zdeňka Šarbacha, Jaroslavy Jesenské, Pavla Wienera, manželů Ličkových a Jozefa Franera
►► Sametová revoluce ►► Založena Česká unie nevidomých a slabozrakých	1989	
	1991	►► Projekt Tyfloservis začíná být realizován v rámci České unie nevidomých a slabozrakých ►► Založena oblastní ambulantní střediska (OAS) Tyfloservisu v Brně, Olomouci, Ostravě a v Praze
►► Založena OAS Tyfloservisu v Českých Budějovicích, Hradci Králové, Jablonci na Nisou (později přemístěno do Liberce), Plzni a Ústí nad Labem	1992	
	1993	►► Založeno OAS Tyfloservisu v Karlových Varech
►► Založena OAS Tyfloservisu v Jihlavě a ve Zlíně ►► Začátek projektu Servis hluchoslepým, který byl později realizován v rámci Tyfloservisu pod názvem Multihandicap centrum	1994	
	1996	►► Sloučením České unie nevidomých a slabozrakých a Společnosti nevidomých a slabozrakých v ČR vzniká Sjedenocná organizace nevidomých a slabozrakých ČR (SONS ČR) ►► Tyfloservis je nově jedním z odborných oddělení SONS ČR ►► U příležitosti 5. výročí své existence předává Tyfloservis první tři zvonky vděčnosti, a to Jánú Jesenskému, Přemyslu Donátovi a Václavu Filecovi
►► Ministr zdravotnictví ČR uděluje PhDr. Josefu Cerhovi, řediteli Tyfloservisu, výroční cenu za práci ve prospěch zdravotně postižených	1997	
	1999	►► Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze uděluje Tyfloservisu statut fakultního zařízení ►► Probíhá první benefiční koncert pro Tyfloservis v Karlových Varech
►► Za záchranu odborných služeb pro nevidomé a slabozraké demonstruje v Praze přes 500 zrakově postižených lidí ►► Je vyhlášen první ročník veřejné sbírky Bílá pastelka ►► SONS ČR zakládá samostatnou obecně prospěšnou společnost Tyfloservis	2000	

- Tyfloservis, o.p.s. přejímá od Tyfloservisu SONS ČR projekt rehabilitace a začíná poskytovat služby klientům
- Oblastní ambulantní střediska (OAS) jsou přejmenována na KAS (krajská)
- KAS v Ústí nad Labem se účastní na tvorbě prvního komunitního plánu
- Každé středisko Tyfloservisu vysazuje ve svém krajském městě Strom milénia
- Ve spolupráci s Univerzitou Hradec Králové pořádá Tyfloservis, o.p.s. tyflogickou konferenci s mezinárodní účastí
- Koná se první ročník benefičního koncertu Hradišťanu "Pozdraveno budiž světlo" pro Tyfloservis ve Zlíně

2001

- V Praze je zahájen první ročník benefičního koncertu "S jarem za ruku"
- Povodně ničí KAS v Českých Budějovicích
- Univerzita Hradec Králové jmenuje KAS v Hradci Králové Školícím pracovištěm své Pedagogické fakulty

2002

- Nejvyšší kontrolní úřad důkladně kontroluje činnost Tyfloservisu, o.p.s. a spokojenost klientů

2004

- 15 let projektu Tyfloservis je připomenuto mj. Temnou čajovnou, jakožto první veřejnou zážitkovou akcí tohoto druhu v České republice

2006

- Tyfloservis, o.p.s. je registrován jako poskytovatel sociálních služeb dle zákona o sociálních službách
- Ambulantní a terénní služby pro Pardubický kraj poskytuje i nadále středisko v Hradci Králové, účteně se však zakládá KAS Tyfloservisu v Pardubicích

2007

- Činnost Tyfloservisu je nově dotována jak z Ministerstva zdravotnictví ČR (rehabilitace zraku), tak také z Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (sociální rehabilitace)

2008

- Některá KAS získávají veřejné zakázky z individuálních projektů krajů - jsou financována z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR
- Poprvé podle zákona o sociálních službách je Tyfloservis, o.p.s. akreditován Ministerstvem práce a sociálních věcí jako vzdělávací instituce a získává akreditaci vzdělávacího programu: Instruktor prostorové orientace a samostatného pohybu nevidomých a slabozrakých

2009

- Ministerstvo práce a sociálních věcí uděluje akreditaci také vzdělávacímu programu Tyfloservisu: Instruktor nácviku čtení a psaní nevidomých

2010

- Statutárním orgánem Tyfloservisu, o.p.s. se stává ředitel
- 20 let projektu Tyfloservis je v průběhu roku připomínáno řadou akcí
- V pražské ZOO Tyfloservis adoptuje slepýše křehkého
- Tyfloservis zviditelňuje své služby hromadným tandemovým seskokem dvaceti nevidomých lidí a přispívá tak ke vzniku světového rekordu

2011